МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

С. В. Маркова
Д. Т. Бікулов
О. М. Олійник
О. О. Головань
К. В. Сухарева
Є. В. Маказан

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації
до підготовки та оформлення курсової роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Менеджмент»
освітньо-професійних програм
«Менеджмент міжнародного бізнесу»,
«Менеджмент організацій і адміністрування»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №___ від _____2025

Запоріжжя
2025

УДК: 005(076)
У598

Маркова С. В., Бікулов Д. Т., Олійник О. М., Головань О. О., Сухарева К. В., Маказан Є. В. Управління сталим розвитком підприємства : методичні рекомендації до підготовки та оформлення курсової роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійних програм «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Менеджмент організацій і адміністрування». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 67 с.

Методичні рекомендації містять загальні вимоги до структури, змісту, обсягу та оформлення курсової роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент».

У виданні запропоновано комплекс порад щодо вибору теми курсової роботи, опрацювання та оформлення літератури, викладення тексту курсової роботи. Подано перелік рекомендованих тем курсових робіт, актуальних для сучасного управління сталим розвитком підприємства, рекомендації щодо захисту отриманих результатів, критерії оцінювання та зразки оформлення бланка завдання на курсову роботу, реферату, таблиць, а також перелік підприємств-об’єктів для дослідження.

Рецензент
О. С. Верітова, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Запорізького національного університету

Відповідальний за випуск
Д. Т. Бікулов, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Запорізького національного університету

ЗМІСТ

ВСТУП 4
1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ..... 8
2 ВИБІР І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ..... 9
3 ПОРЯДОК НАПИСАННЯ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ..... 10
4 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ..... 13
4.1 Рекомендації до виконання п. 2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства 13
4.2 Рекомендації до виконання SWOT-аналізу 20
5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ..... 22
6 ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ 25
7 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ 26
8 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА 29
9 ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА 30
ДОДАТКИ..... **Помилка! Закладку не визначено.**

ВСТУП

Важливу роль у досягненні сталого розвитку сучасного підприємства відіграє інтенсивне та збалансоване використання його потенціалу як основи, на якій будуються й реалізуються його зовнішні та внутрішні відтворювальні процеси. У зв'язку з цим актуалізується необхідність формування багаторівневої системи управління розвитком підприємства, яка має ґрунтуватися на раціональному використанні й побудові взаємозв'язків між різними видами та рівнями напрямів діяльності, ієрархії управління, на взаємодії між сферами функціональної відповідальності й ресурсами.

Ураховуючи те, що керівники підприємств потребують серйозної методичної допомоги в прийнятті управлінських рішень, насамперед у виборі стратегічних напрямів діяльності, постає необхідність розробки методологічних засад побудови процесу управління сталим розвитком підприємств. Це уможливить більш швидке прийняття ефективних рішень через вибір відповідних критеріїв, методів, технологій, моделей, механізмів реагування, взаємодії. Виходячи з цього, здобувач вищої освіти повинен набути навичок у сфері формування культури підприємництва сучасного громадянина України на основі вивчення законів, закономірностей, принципів, функцій, форм, методів менеджменту та вміння застосувати їх на практиці, впроваджувати передовий зарубіжний досвід у вітчизняну практику управління.

Дисципліна «Управління сталим розвитком підприємства» є однією з базових дисциплін. Її засвоєння необхідне для підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі менеджменту і економіки.

Управління сталим розвитком для підприємців є тим орієнтиром, який вказує на правильний і ефективний шлях діяльності в умовах нестабільності, непередбачуваності, турбулентності зовнішнього середовища. Неврахування теоретичних засад менеджменту в практичній діяльності неодмінно призводить до втрати конкурентних позицій підприємствами та прихильності їх споживачів, а отже, і до зниження обсягів продажу і прибутковості.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження здобувача вищої освіти, яке виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, засвоєних у ході навчання, та їх застосування до вирішення конкретного фахового завдання. Курсова робота дозволяє здобувачеві освіти систематизувати набуті знання з дисципліни «Управління сталим розвитком підприємства», перевірити якість їх засвоєння та оволодіти первинними навичками проведення сучасних досліджень у галузі менеджменту. Курсова робота визначає рівень сформованості предметної компетентності, вміння творчо застосовувати знання при розв'язанні тих чи інших практичних завдань у сфері управлінської діяльності, працювати з науковою і методичною літературою, логічно мислити, аналізувати та формулювати висновки.

Курсова робота – це індивідуальне науково-дослідне завдання, яке виконується з метою закріплення теоретичних знань, набуття практичних навичок аналізу та вирішення професійних завдань. Курсова робота є важливим етапом у підготовці студента до подальшої професійної діяльності, а також до написання в подальшому кваліфікаційної роботи бакалавра.

Здобувач вищої освіти, який навчається за освітньо-професійною програмою «**Менеджмент міжнародного бізнесу**», в результаті виконання курсової роботи має засвідчити досягнення таких *компетентностей:*

✓ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

✓ Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

✓ Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

✓ Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

✓ Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

✓ Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх із факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

✓ Здатність визначати перспективи розвитку організації.

✓ Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

✓ Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.

✓ Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

✓ Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

✓ Здатність оцінювати масштаби діяльності вітчизняних підприємств на іноземних ринках, прояви впливу міжнародного середовища на функціонування національних та регіональних підприємств, тенденції та перспективи транснаціоналізації світової економіки.

✓ Вміння визначати стратегічні пріоритети підприємств на зовнішніх ринках, обирати та застосовувати управлінський інструментарій із урахуванням сучасних систем бізнес-комунікацій.

✓ Вміння розраховувати потребу в інвестиціях, здійснювати інвестиційний аналіз та планування інвестиційної діяльності, забезпечувати контроль за основними формами та напрямами інвестиційної діяльності підприємства, застосовувати основні методи прогнозування інвестиційного ринку.

Написання та захист курсової роботи з «Управління сталим розвитком підприємства» передбачає набуття *програмних результатів навчання*, що визначені освітньо-професійною програмою «Менеджмент міжнародного бізнесу»:

✓ Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

✓ Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

✓ Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

✓ Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

✓ Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації.

✓ Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

Здобувач вищої освіти, який навчається за освітньо-професійною програмою «**Менеджмент організацій та адміністрування**», у результаті виконання курсової роботи має засвідчити досягнення таких *компетентностей*:

✓ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

✓ Здатність визначати та описувати характеристики організації.

✓ Здатність визначати перспективи розвитку організації.

✓ Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.

✓ Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

✓ Оцінювати конкурентоспроможність організації та її продукції (робіт, послуг).

Написання та захист курсової роботи з «Управління сталим розвитком підприємства» передбачає набуття *програмних результатів навчання*, що визначені освітньо-професійною програмою «Менеджмент організацій і адміністрування»:

✓ Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

✓ Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

✓ Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

✓ Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

✓ Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

✓ Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

Порядок написання курсової роботи передбачає дотримання принципів академічної доброчесності, тобто студент повинен керуватись основоположними цінностями, нормами та принципами, які визначають моральну поведінку вченого, його відповідальність перед суспільством.

Успішне виконання курсової роботи залежить від того, наскільки здобувач освіти чітко уявляє собі основні вимоги щодо теоретичного рівня, змісту, структури, обсягу, форми викладу матеріалу та оформлення роботи. Запропоновані методичні рекомендації допоможуть студентам визначити тематику курсової роботи, правильно її структурувати, уникнути помилок в оформленні тексту, підвищити якість захисту курсової роботи з дисципліни «Управління сталим розвитком підприємства».

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно до навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент», які навчаються за освітньо-професійними програмами «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Менеджмент організацій і адміністрування», передбачено виконання курсової роботи з дисципліни «Управління сталим розвитком підприємства».

Виконання курсової роботи значною мірою сприяє більш ефективному засвоєнню теоретичних знань та аналізу практичних питань дисципліни, засвоєнню навичок узагальнення й аналізу статистичних даних, узгодженню загальних теоретичних положень з існуючою практичною діяльністю і розробці на основі цього рекомендацій.

Виконання здобувачами освіти курсової роботи з дисципліни «Управління сталим розвитком підприємства» спрямовано: закріпити і поглибити знання з менеджменту, засвоєні здобувачами ступеня вищої освіти бакалавра в процесі навчання; розвинути навички самостійної роботи з економічною літературою, навички пошуку необхідних джерел і матеріалів; набути досвіду чітко, послідовно і грамотно викладати письмово теоретичні питання; набути вміння самостійно виконувати науково-дослідницьку роботу; розвинути вміння аналізувати, узагальнювати й робити висновки; навчитись творчо застосовувати набуті знання для аналізу конкретної дійсності; підготуватись до виконання кваліфікаційної роботи.

Курсова робота має бути написана на основі глибокого вивчення літературних джерел, виданих вищими органами законодавчої та виконавчої влади, спеціальної літератури з питань, що вивчаються, аналізу передового вітчизняного та зарубіжного досвіду, розрахунків на основі статистичних даних, а також результатів індивідуальних дослідів на підприємстві-об’єкті дослідження.

Для спрямування процесу написання курсової роботи та консультування за кожним здобувачем освіти закріплюється науковий керівник. З науковим керівником студент обговорює план курсової роботи, термін виконання окремих розділів, методи та об’єкти дослідження. Робота повинна бути виконана і своєчасно здана на кафедру бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності для перевірки та захищена згідно з графіком.

Науковий керівник проводить групові та індивідуальні консультації у визначені й затверджені на кафедрі дні та години.

Для своєчасного і якісного виконання курсової роботи, раціонального використання студентом часу доцільно розробляти календарний план, основними етапами якого є:

1. Вибір теми.
2. Попередня консультація. Складання робочого плану.
3. Складання бібліографії.
4. Робота над першоджерелами.

5. Вивчення та аналіз літератури та статистичного матеріалу.
6. Опрацювання плану курсової роботи.
7. Написання І розділу.
8. Написання ІІ розділу.
9. Написання ІІІ розділу.
10. Оформлення роботи.
11. Захист курсової роботи.

Матеріал курсової роботи повинен свідчити, що студент: достатньо глибоко вивчив спеціальну літературу з менеджменту; повно і комплексно зібрав фактичний матеріал; самостійно на основі літературних джерел і фактичного матеріалу глибоко проаналізував питання, що досліджувалось; зробив загальні та особисті висновки й рекомендації щодо поліпшення роботи підприємства, підрозділу.

2 ВИБІР І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Студент має право отримувати консультації у науково-педагогічного працівника, який викладає курс «Управління сталим розвитком підприємства», і на основі наукових інтересів і особистих уподобань обрати для виконання тему курсової роботи. Тема має бути актуальною, перспективною та відображати специфіку конкретного підприємства, дані якого використовуються для дослідження.

Забезпечення академічної доброчесності.

Під час виконання курсової роботи студенти повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності відповідно до положень Закону України «Про освіту», Кодексу академічної доброчесності Запорізького національного університету. При написанні роботи студент повинен обов’язково посилатись на авторів і джерела, які він використав у роботі. У сучасному науковому просторі актуальним є питання запобігання та виявлення академічного плагіату (ст. 42 Закону України «Про освіту»), у тому числі у науково-дослідних роботах здобувачів вищої освіти.

Готові курсові роботи проходять перевірку текстів на унікальність. Відповідальність за зміст та оригінальність курсової роботи, науковий рівень і точність наведених в ній відомостей, а також за те, що в матеріалах не міститься інформація з обмеженим доступом, несуть автори-здобувачі вищої освіти. Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються.

Із метою дотримання вимог академічної доброчесності до роботи повинна додаватися Декларація академічної доброчесності здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ за підписом автора курсової роботи та наукового керівника (***додаток А***). У разі виявлення використаного запозиченого матеріалу в чернетці роботи без посилання на автора або джерело керівник має право не допустити роботу до захисту.

Науковий етикет у рамках дотримання академічної доброчесності вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного уривку може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

а) тест цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі;

б) цитування повинно бути повним, без спотворення думок автора, без довільного скорочення авторського тексту. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні позначається трьома крапками;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, передачі думок інших авторів своїми словами), необхідно точно викладати думки автора, коректно оцінювати його результати і давати відповідні посилання на джерело.

3 ПОРЯДОК НАПИСАННЯ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Обравши тему (***додаток Б***), необхідно приступити безпосередньо до написання курсової роботи.

Структурні елементи курсової роботи:

- титульний аркуш (***додаток В***);
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- аналітично-розрахункова частина;
- висновки;
- перелік посилань;
- додатки.

Зміст подають після титульного аркуша. Він містить найменування та позначення початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), вступу, висновків, додатків, списку використаної літератури. Робота виконується відповідно до її плану. Орієнтовні плани курсових робіт за темами подано в ***додатку Б***.

Вступ (2-3 сторінки) розкриває сутність і стан проблеми курсової роботи та її значущість, актуальність, мету й основні завдання дослідження, предмет і об'єкт аналізу, характеризує структуру курсової роботи та джерела інформації. Стисло характеризуються використані методи та інформаційні джерела дослідження.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що обумовлює проблемну ситуацію та на якому сфокусована увага дослідника. Об'єкт дослідження спрямований на процес пізнання.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт та предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його

частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає тему роботи.

Представлення об'єкта дослідження має починатися зі слів «Об'єктом дослідження обрано ... (наводиться повна назва підприємства)».

Обрання об'єкта курсової роботи здійснюється відповідно до ***додатка Г.***

Необхідно вказати методи та інформаційні джерела, що використовувались під час дослідження, наприклад:

– «У роботі використано ... методи дослідження».

– «Інформаційною базою слугували вітчизняні та зарубіжні видання, матеріали преси та фактичні дані щодо діяльності ... (вказати об'єкт)».

Методи дослідження є інструментом добування фактичного матеріалу та його аналізу. Методи необхідно перерахувати не абстрактно, а в безпосередньому зв'язку зі змістом курсової роботи, вказуючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та доцільності вибору саме цих методів.

Вступ розташовують, починаючи з окремої сторінки. Обсяг вступу не має перевищувати 2-3 сторінок. Приклад вступу подано в ***додатку Д***.

Основна частина курсової роботи складається з трьох розділів (загальний обсяг – 40 сторінок).

У *першому розділі* подають огляд літератури за обраною темою курсової роботи. Під час написання цього розділу студент обов'язково має посилатися на авторів і джерела, з яких запозичено матеріал. Загальний обсяг огляду літератури не має перевищувати 30-35% обсягу основної частини курсової роботи (5-8 сторінок). Текст курсової роботи має бути відредагований відповідно до чинних правописних норм української мови. Потрібно уникати багатослівних, занадто емоційних виразів, використання зайвих слів. Повне копіювання не тільки цілих блоків тексту, а й окремих фраз із наявних економічних публікацій не дозволяється.

Другий розділ спрямований на дослідження стану й перспектив розвитку конкретного підприємства відповідно до обраної теми курсової роботи на основі зібраної здобувачем освіти економічної інформації. Джерелом інформації є планові, обліково-звітні офіційні документи, а саме: форма 1 «Баланс» та форма 2 «Звіт про фінансові результати» мінімум **за 2 останні роки**, які є в загальному доступі за електронною адресою **www.smida.gov.ua** (набір документів, які використовуються в процесі написанні курсової роботи, потрібно подавати у відповідних додатках до неї). Цей розділ має містити розрахунки показників, аналітичні таблиці та аргументовані пропозиції відповідно до завдань курсової роботи. Приклад обов'язкових розрахунків наведено в ***додатку Е***.

Приклад здійснення SWOT-аналізу подано в ***додатку Ж***.

Об’єктом дослідження в курсовій роботі може бути вітчизняне підприємство – ПАТ згідно **www.smida.gov.ua** (перелік підприємств об’єктів дослідження наведено в ***додатку Г***).

У третьому розділі надаються детальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності підприємств відповідно до напряму дослідження. Кожна пропозиція повинна містити розгорнуте обґрунтування на основі аналізу, проведеного в аналітичній частині, виявлених відхилень, проблем і недоліків. Запропоновані вдосконалення та інновації повинні мати розрахунково-кількісне обґрунтування. Пропозиції студента щодо науково-практичного вирішення питання, що досліджується, мають відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної втіленості. Обсяг третього розділу – 30% від загального обсягу курсової роботи.

Висновки передбачають стислий виклад основного змісту курсової роботи, оцінку відповідності проведеного дослідження сформульованим у вступі завданням. У висновках наводять оцінку одержаних результатів роботи або її окремого стану (негативних також) з урахуванням світових тенденцій вирішення поставленого завдання, вказують можливі галузі використання результатів роботи та окреслюють значущість роботи. Висновки при цьому повинні бути короткими, органічно випливати зі змісту роботи, а не зачіпали ті аспекти, які не розкривались автором, а також не бути цитатами з основного тексту роботи. В цьому випадку робота буде цілісною, структурною, що добре характеризує наукові здібності її автора. Текст висновків *може бути* розподілений на пункти. Приклад висновків наведено в ***додатку И***.

Список використаної літератури необхідно розміщувати за алфавітом або в порядку згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією. Оформляють цей список відповідно до ДСТУ 8302:2015. «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

До **додатків** доцільно включати планові документи, форми фінансової та статистичної звітності організації, інші матеріали, які використовувалися для написання другого і третього розділів основної частини курсової роботи. Сюди відносяться таблиці, графіки, схеми та інші допоміжні матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладу або форму подання не можуть бути внесені до основної частини роботи.

Головне призначення додатків – розвантажити змістову частину наукового дослідження. Перелік ***додатків курсової роботи***:

- Баланс (форма №1) (за минулий та поточний роки);
- Звіт про фінансовий результат (форма №2).

Після закінчення оформлення курсової роботи студент підписує її і здає для рецензування на кафедру за три тижні до встановленої дати захисту курсової роботи.

4 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зберегти міцні ринкові позиції в умовах жорсткої конкуренції будь-якому підприємству можливо лише за умови належного проведення управлінського аналізу – системи заходів, що дозволяють визначити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, його фінансову стабільність, плато- і кредитоспроможність, ступінь використання фінансових ресурсів і капіталу. Одним з аспектів управлінського аналізу є оцінка та економічна діагностика підприємства за даними публічної фінансової звітності, поверховий аналіз прибутку й рентабельності. Цей метод оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства слугує основою обґрунтування рішень у сфері управління ресурсами підприємства. Практично всі керівники підприємств використовують методи фінансового аналізу для прийняття управлінських рішень, оскільки вона дозволяє:

– оцінити тенденції розвитку фінансових відносин, рентабельність підприємства, ефективність використання капіталу, фінансову гнучкість і стабільність;

– здійснити аналітичну діагностику щодо можливої появи негативних явищ у господарській діяльності, які можуть призвести до банкрутства;

– розробити заходи, спрямовані на підвищення рентабельності господарської діяльності, оздоровлення фінансового стану підприємства з метою створення нормальних умов роботи.

4.1 Рекомендації щодо виконання п. 2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства

Рекомендований до здійснення в курсовій роботі аналіз (**2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства**) повинен складатись із таких етапів:

1) Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу.
2) Оцінка майнового стану підприємства та динаміка його зміни.
3) Аналіз ліквідності.
4) Аналіз ділової активності.
5) Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості).
6) Аналіз рентабельності.
7) Загальні висновки про стан господарської діяльності підприємства об'єкта дослідження.

1 Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу. Вертикальний аналіз – структура засобів підприємства та їх джерел. Технологія цього аналізу: загальна сума активів підприємства за балансом і сума виручки

прибутку приймаються за 100%. Так само кожна стаття приймається у вигляді процентної частки від прийнятого базового значення.

Горизонтальний аналіз балансу підприємства – це зіставлення всіх фінансових даних підприємства за два роки. Зіставлення повинно полягати у відносному (темп приросту) й абсолютному вигляді. Це необхідно і важливо для лаконічних висновків (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 – Горизонтальний та вертикальний аналіз активів

Актив	Початок року	Кінець року	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %	Питома вага поч.р	Питома вага к.р	Відхилення
1	2	3	4=3-2	5=(3-2)/2	6	7	8=7-6
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи							
залишкова вартість							
Основні засоби							
залишкова вартість							
Довгострокова дебіторська заборгованість							
Усього за розділом I							
II. Оборотні активи							
Виробничі запаси							
Незавершене виробництво							
Векселі одержані							
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги							
чиста реалізаційна вартість							
Дебіторська заборгованість за розрахунками							
із бюджетом							
із нарахованих доходів							
із внутрішніх розрахунків							
Інша поточна дебіторська заборгованість							
Грошові кошти та їх еквіваленти							
у національній валюті							
в іноземній валюті							
Усього за розділом II							
III. Витрати майбутніх періодів							
Актив, усього						100%	100%

Мета вертикального й горизонтального аналізу полягає в тому, щоб показати всі зміни, які відбулися в основних статтях балансу.

Таблиця 4.2 – Вертикальний та горизонтальний аналіз пасивів

Пасиви				
І. Статутний капітал				
Інший додатковий капітал				
Резервний капітал				
Нерозподілений прибуток				
Зобов’язання				
ІІ. Забезпечення майбутніх витрат і платежів				
Довгострокові зобов’язання				
із них: довгострокові кредити банків				
Поточні зобов’язання				
ІІІ. Доходи майбутніх періодів				
Пасив, усього				

2 Аналіз майнового стану підприємства дає можливість визначити абсолютні й відносні зміни статей балансу за певний період, відстежити тенденції їх зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства. Для оцінки майнового стану доцільно розрахувати такі показники, які характеризують виробничий потенціал підприємства (табл. 4.3):

– коефіцієнт зносу основних засобів;
– коефіцієнт оновлення основних засобів;
– коефіцієнт вибуття основних засобів.

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує стан і ступінь зносу основних засобів і розраховується як відношення суми зносу основних засобів до їх первісної вартості.

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує, яку частину від тих, що є на кінець звітного періоду, складають нові основні засоби і розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, які надійшли за звітний період, до первісної вартості основних засобів, що є на балансі підприємства на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує, яка частина основних засобів вибула за звітний період, і розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, які вибули за звітний період, до первісної вартості основних засобів, що є на балансі підприємства на початок звітного періоду.

За наслідками аналізу робиться висновок щодо абсолютної величини і структури балансу, динаміки зміни вартості активів підприємства, окремих статей балансу підприємства порівняно з попередніми періодами, відзначаються позитивні та негативні тенденції таких змін. Особлива увага приділяється наявності та структурі простроченої заборгованості підприємства.

Таблиця 4.3 – Аналіз майнового стану

Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	2024 р	2025 р.		Абс. відхилення
			поч. 2024 р.	поч. 2025 р. (кін. 2025 р.)	кін. 2025 р.	
Коефіцієнт зносу основних засобів	зменш.	р.1012 Ф. №1 / р.1011 Ф. №1				
Коефіцієнт оновлення	збільш.	р.260 гр.5Ф. № 5 / р.1011 гр.4 Ф. №1				
Коефіцієнт вибуття	менш. ніж к-т 1.2	р.260 гр.8 Ф. № 5 / р.1011 гр.3 Ф. №1)				

3 Аналіз ліквідності підприємства дозволяє визначити можливість підприємства платити свої поточні зобов'язання.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (табл. 4.4):

– коефіцієнта покриття;
– коефіцієнта швидкої ліквідності;
– коефіцієнта абсолютної ліквідності;
– показник чистого оборотного капіталу.

Коефіцієнт покриття розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства і показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані на погашення його поточних зобов'язань.

Таблиця 4.4 – Аналіз ліквідності підприємства

Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	2024 р	2025 р.	
			поч. 2024р.	поч 2025 р. (кін. 2024 р.)	кін. 2025 р.
Коефіцієнт покриття	>1	р.1495 Ф.№1/ р.1595+р.1695+ +р.1700 Ф.№1			
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	р.1165+ р.1160+ (р.1120+…+р.1155)Ф.№1 / р.1695 + р.1700 Ф.№1			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,збільш.	р.1165+ р.1160 Ф.№1 / р.1695 + р.1700 Ф.№1			
Чистий оборотний капітал (тис. грн)	>0,збільш.	ф1р.1195-1695, або Ф1 р1495+1595 - 1095			

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних коштів (грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій і дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків із дебіторами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення грошових коштів та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до

поточних зобов’язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства і його поточними зобов’язаннями. Його наявність і величина свідчать про можливість підприємства платити свої поточні зобов’язання і розширювати подальшу діяльність.

4 Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості й незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Здійснюється шляхом розрахунку таких показників (табл. 4.5):

– коефіцієнта платоспроможності (автономії);
– коефіцієнта фінансування;
– коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами;
– коефіцієнта маневреності власного капіталу.

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність.

Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених і власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів.

Таблиця 4.5 – Аналіз платоспроможності

Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	2024 р.	2025 р.		Абсолютне відхилення
			поч. 2024 р.	поч. 2024 р.	кін. 2025 р.	
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0,5	ф1р.1495 / ф1р.1900				
Коефіцієнт фінансування	<1,зменш.	ф1 р.(1595+1695+1700) / ф1р.1495				
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	ф.1 (р.1195 - р.1695)/ф.1р.1695				
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільш.	ф.1 (р.1195 - р.1695)/ф.1р.1495				

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними коштами.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка – капіталізована. Коефіцієнт

маневреності власного капіталу розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу.

5 Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обороту фінансових ресурсів підприємства. Здійснюється шляхом розрахунку таких показників (табл. 4.6):

– коефіцієнта оборотності активів;
– коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості;
– коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості;
– коефіцієнта тривалості оборотів дебіторської та кредиторської заборгованостей;
– коефіцієнта оборотності матеріальних запасів;
– коефіцієнта оборотності основних засобів (фондовіддачі);
– коефіцієнта оборотності власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості та показує швидкість обороту дебіторської заборгованості підприємства за період, який аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості й показує швидкість обороту кредиторської заборгованості підприємства за період, який аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, яке надається підприємству.

Строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської або кредиторської заборгованості й показує середній період погашення дебіторської або кредиторської заборгованостей підприємства.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства.

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт,

послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Таблиця 4.6 – Аналіз ділової активності підприємства

Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	2024 р.	2025 р.		Абс. відхилення
			поч. 2024 р.	поч. 2025 р. (кін. 2024 р.)	кін. 2025р.	
Коефіцієнт оборотності активів	збільш.	ф.2р.2000/ ф.1(р.1195(гр.3)+р.1195(гр.4))/2				
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільш.	ф.2р.2000 / ф.1((р.1610/ р1695)гр.3+ +(р.1610/-р.1695)гр.4)/2				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільш.	ф.2р.2000 / ф.1((р.1120/ р1195)гр.3+ +(р.1120/-р.1195)гр.4)/2				
Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	зменш.	360 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості				
Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	зменш.	360 / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості				
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільш.	ф.2р.2050/ ф.1((р.1100/ р.1110)гр.3+ +(р.1100-р.1110)гр.4)/2				
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільш.	ф.2р.2000/ ф.1(р.1300(гр.3)+ +(р.1300(гр.4))/2				
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільш.	ф.2р.2350/ ф.1(р.1495(гр.3)+ +(р.1495(гр.4))/2				

6 Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство і раціональність їх використання. Здійснюється шляхом розрахунку таких показників (табл. 4.7):

- коефіцієнта рентабельності активів;
- коефіцієнта рентабельності власного капіталу;
- коефіцієнта рентабельності діяльності;
- коефіцієнта рентабельності продукції.

Коефіцієнт рентабельності активів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення засобів в дане підприємство.

Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції

(робіт, послуг) і характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Коефіцієнт рентабельності продукції розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) до витрат на її виробництво і збут і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.

Таблиця 4.7 – Аналіз рентабельності підприємства

Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	2024 р.	2025 р.	Відхилення
Коефіцієнт рентабельності активів	>0, збільш.	ф2 р.2350 або2355 ф1р.(1300(гр3) + 1300(гр4)) / 2			
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0, збільш.	ф2р.2350 або2355. ф1р.(1495(гр3) +1495(гр4)) / 2			
Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0, збільш.	ф2р.2190 або 2195. ф2р.2000			
Коефіцієнт рентабельності продукції	>0, збільш.	ф2р.2090 або2095. ф2р.2050			

7 Загальні висновки про стан господарської діяльності підприємства об’єкта дослідження.

Даний підрозділ курсової роботи повинен закінчуватися ґрунтовними висновками про стан фінансово-господарської діяльності підприємства об’єкта дослідження за останні два роки.

4.2 Рекомендації для виконання SWOT-аналізу

Написання пункту курсової роботи «**2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства»** пов’язаний із встановленням та аналізом сильних сторін (переваг) підприємства – Strength, слабких сторін – Weaknesses, можливостей – Opportunities та загроз – Threats.

Мета SWOT-аналізу – представити менеджеру необхідну інформацію для обґрунтованого вибору стратегії з урахуванням наступних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування підприємства. Крім того, SWOT-аналіз є інформаційною основою для виявлення стратегічних проблем, прийняття альтернативних стратегічних рішень і вибору стратегій розвитку підприємства.

Завдання SWOT-аналізу:

– виявлення маркетингових можливостей, які відповідають ресурсам фірми;

– визначення маркетингових загроз і розробка заходів щодо знешкодження їхнього впливу;

– виявлення сильних сторін фірми й зіставлення їх з ринковими можливостями;

– визначення слабких сторін фірми та розробка стратегічних напрямків їх подолання;

– виявлення конкурентних переваг фірми та формування її пріоритетів.

Методика проведення SWOT-аналізу передбачає здійснення таких етапів:

1. Дослідження та оцінка зовнішнього середовища підприємства та виявлення ринкових можливостей та загроз.

2. Дослідження й оцінка внутрішнього середовища підприємства та виявлення його сильних і слабких сторін, ринкових можливостей і загроз.

3. Побудова матриці SWOT. Сутність матриці SWOT полягає в тому, що вона дає можливість завдяки різноманітним комбінаціям сильних і слабких сторін, можливостей та загроз формувати оптимальну стратегію підприємства відповідно до умов ринкового середовища.

У рамках проведення дослідження зовнішнього середовища підприємства аналізуються групи факторів:

– фактори зовнішнього середовища непрямої дії (PEST-фактори – політико-правові, економічні, соціально-демографічні, технологічні, а також культурні, екологічні);

– фактори зовнішнього середовища прямої дії (споживачі, конкуренти, постачальники, посередники, контактні аудиторії).

Передумовою здійснення дослідження сукупності визначених факторів зовнішнього середовища є знаходження відповідей на запитання (табл. 4.8).

Таблиця 4.8 – Аналіз певних факторів зовнішнього середовища організації

Фактори	Питання та напрямки аналізу
1	2
Споживачі	– чи є споживач кінцевим користувачем продукції? – рівень цінової чутливості різних видів продукції та послуг організації; – наскільки стабільні відносини «виробник-споживач» у даній галузі? – яким є розподіл споживачів за географією, обсягом продажів тощо?
Конкуренти	– який рівень конкуренції в галузі, які її масштаби? – як швидко в даний час зростають інші фірми в галузі? – який відсоток від виручки конкуренти витрачають на рекламу, дослідження та розробки? – якою мірою конкуренти залучені в інтеграцію? – які є сильні і слабкі сторони у наших конкурентів?
Постачальники	– який асортимент товарів пропонують наші постачальники? – наскільки жорсткими є умови співпраці з постачальниками? – чи користуються конкуренти послугами наших постачальників? – наскільки важко встановити відносини з іншими постачальниками?

Продовження табл. 4.8

Уряд	– які дії держави вплинули на компанію в минулому? – у якій мірі діють регламентації уряду в таких сферах, як реклама, безпека, якість, контроль забруднення тощо? – у якій мірі державні органи влади допускають або обмежують діяльність іноземних конкурентів?
Політико-правові	– рівень політичної стабільності в державі; – наскільки узгодженими є дії всіх гілок влади? – рівень розробленості та несуперечливості положень нормативно-правових актів;
Економічні	– яким є рівень інфляції в країні? – чи стабільною є фіскальна політика держави? – якими є тенденції отримання доходів населенням?
Соціально-демографічні	– яким є склад населення, якою є динаміка його зміни? – якою є свідомість споживачі, чи змінюється вона у часі та під впливом яких чинників? – яким чином суспільні організації можуть впливати на споживачів?
Техніко-технологічні	– яким є рівень науково-технічного процесу в країні та світі? – якими є тенденції в зміні існуючих технологій? – чи є підприємство ініціатором появи нових технологій?
Культурно-географічні	– чи існують певні особливості у виборі чи споживанні товарів на різних територіях? – наскільки відділеними є території, на яких здійснює свою діяльність (реалізує товари та надає послуги) виробник?

Аналіз зовнішнього середовища – це процес, за допомогою якого розробники стратегічного плану контролюють зовнішні чинники, щоб визначити можливості та загрози для фірми.

5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1 Загальні вимоги

Загальними вимогами до подачі матеріалу курсової роботи є чіткість побудови, логічна послідовність, переконлива аргументація, точність у визначеннях, конкретність у викладенні результатів роботи, доведеність висновків та обґрунтування рекомендацій.

Курсову роботу оформлюють на аркушах формату А4 (210х297 мм). Роботу виконують машинним (за допомогою комп’ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу.

Обсяг курсової роботи має бути не більше 60 сторінок. Текст слід друкувати, дотримуючись такої ширини полів: верхнє, ліве й нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місті,

або між рядками виправленого зображення машинописним способом або від руки. Виправлення мають бути такого ж кольору, як і основний текст.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ» не нумерують, а їх назви є заголовками структурних елементів.

Розділи та підрозділи повинні мати заголовки. Пункти й підпункти можуть мати заголовки. Заголовки структурних елементів та заголовки розділів потрібно розташовувати посередині рядка та друкувати великими літерами без крапок в кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів потрібно починати з абзацного відступу та друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту та дорівнювати п'яти знакам. Відстань між заголовками та подальшим чи попереднім текстом має становити не менше двох рядків.

Не допускається розміщувати назви розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

2 Нумерація сторінок

Сторінки потрібно нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок. Номер сторінок на титульному аркуші не проставляють.

3 Ілюстрації та таблиці

Ілюстрації (рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) та таблиці необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше або на наступній сторінці. На всі ілюстрації та таблиці мають бути посилання в тексті.

Ілюстрації можуть мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. Ілюстрація починається словом «Рисунок – __», яке разом з назвою розміщують під ілюстрацією. Наприклад, Рисунок 3.1 – Динаміка обсягів реалізації підприємства за 2023-2025 рр. (тобто перший рисунок третього розділу).

Ілюстрації та таблиці потрібно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком тих, що наведені в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою. Наприклад, Рисунок 3.1 – це перший рисунок третього розділу.

Цифровий матеріал, як правило, оформляють у вигляді таблиць відповідно до рисунка, який наведено нижче.

Таблицю потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті.

Таблиця 3.1 – Динаміка обсягу випуску ПАТ «Запоріжсталь» за 2023-2025 рр., млн т

Таблиці потрібно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою. Наприклад, Таблиця 3.1 – це перша таблиця третього розділу.

Таблиця також повинна мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої), та розміщують над таблицею.

Якщо ілюстрація або таблиця не вміщається на одній сторінці, можна перенести їх на іншу. Слово «Таблиця __» вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження табл. __» із зазначенням її номера.

Ілюстрації та таблиці за необхідності можуть бути перелічені в змісті із зазначенням їх номерів, назв і номерів сторінок, на яких вони розміщенні.

5 Виноски

Пояснення до окремих даних, наведених у тексті або таблиці, можна оформлювати як виноски. Виноски позначають над рядком арабськими цифрами з круглою дужкою, наприклад, [1)]. Виноски нумерують у межах кожної сторінки. Дозволено виноску позначати зірочкою (*). Дозволено на одній сторінці тексту застосовувати не більше ніж чотири виноски. Знак виноски проставляють безпосередньо після слова, числа, символу або речення, до якого дають пояснення. Цей самий знак ставлять і перед пояснювальним текстом. Пояснювальний текст виноски пишуть з абзацного відступу:

– у тексті – в кінці сторінки, на якій зазначено виноску;
– у таблиці – під основною частиною таблиці, але в її межах.

Виноску відокремлюють від основного тексту чи таблиці тонкою горизонтальною лінією завдовжки від 30 мм до 40 мм із лівого берега. Текст виноски друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал.

6 Формули та рівняння

Формули та рівняння розташовують після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище та нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менш одного вільного рядка. Номер формули або рівняння складається з номера розділу та порядкового номера

формули або рівняння, відокремлених крапкою, розташовується на рівні формули в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, потрібно наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні. Пояснення значення кожного символу потрібно подавати з нового рядка, починаючи з абзацу символом «де» без двокрапки. Формули, що йдуть одна за одною і розділені текстом, відокремлюють комою.

Наприклад, цитата в тексті: «Показник економічного ефекту від експорту товарів, робіт або послуг» визначається за формулою (2.1).

$$E = Q + B – Z , \qquad (2.1)$$

де E – показник економічного ефекту експорту, грн;

Q – гривневий еквівалент відрахувань у валютний фонд підприємства, що розраховується шляхом перерахування валютної виручки за вирахуванням суми, що підлягає обов'язковому продажу державі, у гривні по курсу НБУ на дату надходження валюти;

B – гривнева виручка від обов'язкового продажу частини валюти державі;

Z – повні витрати підприємства на експорт, до яких відносяться витрати на виробництво та реалізацію продукції (реклама, маркетинг, транспорт, страхування, мито тощо)».

7 Посилання в тексті на джерела потрібно зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним квадратними дужками **[ ]**.

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їх номери.

6 ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Завершальним етапом виконання курсової роботи є її захист здобувачем освіти.

Захист курсової роботи проводиться (в онлайн або офлайн режимі) в присутності комісії, призначеної кафедрою, керівника курсової роботи та студентів груп.

Під час захисту з'ясовується, наскільки серйозно і вдумливо студент працював над проблемами теми, над літературними джерелами, над аналізом фактичного і статистичного матеріалу.

Оцінювання курсової роботи здійснюється згідно з вимогам (додаток К).

Процедура захисту передбачає коротку доповідь (до 5 хв), в якій здобувач освіти повідомляє назву, мету та завдання курсової роботи, перелік висвітлених у ній питань, перелік матеріалів, на яких ґрунтується дослідження,

розкриває основний зміст роботи, аргументує свої погляди; відповіді на зауваження рецензента і питання членів комісії. Під час захисту курсової роботи можуть ставити питання і виступати стосовно змісту курсової роботи також офіційні опоненти, призначені кафедрою з числа здобувачів освіти, та всі присутні. Рекомендується до захисту підготувати тези доповіді та необхідні наочні матеріали.

Студенти, робота яких не оцінена позитивно, повинні написати нову роботу або істотно переробити дану і повторно подати її на захист. Студенти, що не виконали курсової роботи або отримали незадовільну оцінку при захисті, не допускаються до екзамену з дисципліни «Управління сталим розвитком підприємства».

Курсова робота не допускається до захисту і повертається на доопрацювання, якщо:

– робота виконана несамостійно;

– робота написана на тему, що не включена до переліку тем курсових робіт з даної дисципліни або не погоджена з викладачем;

– структура й логіка побудови плану роботи не відповідає вимогам до курсової роботи;

– робота представлена здобувачем освіти на кафедру (на перевірку) для рецензування з порушенням заздалегідь визначених строків.

7 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У процесі оцінювання враховується низка важливих показників якості курсової роботи, а саме:

1) чіткість формулювання мети й завдань курсової роботи, складність досліджуваних у роботі проблем, відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;

2) якість і глибина теоретико-методологічного аналізу проблеми; широта й адекватність методологічного апарату; якість критичного огляду літературних джерел, наявність наукової полеміки, посилань на літературні джерела та визначення власної думки студента-автора курсової роботи;

3) системність і глибина аналізу статистичних і фактичних матеріалів, наявність і переконливість узагальнень і висновків з аналізу, наявність і якість ілюстративних матеріалів у тексті роботи, використання економіко-математичних методів, соціологічних та інших досліджень;

4) наявність та логічний зв'язок заходів, що пропонуються для вирішення досліджуваної проблеми, з проведеним у роботі аналізом фактичних і статистичних матеріалів, їх актуальність, реальність та економіко-соціальна обґрунтованість, наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;

5) володіння культурою презентації, вміння стисло (в межах регламенту), послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження, здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; повнота і ґрунтовність відповідей на запитання членів комісії, на зауваження і пропозиції, що містяться в рецензії на курсову роботу.

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
	ЗМІСТ	**80**
	Вступ	**3**
1	Обґрунтувати актуальність теми курсової роботи, її теоретичне та практичне значення.	0.5
2	Окреслити мету роботи.	0,5
3	Коротко проаналізувати літературні джерела	0,5
4	Вказати досягнення вітчизняного та закордонного досвіду в обраному напрямі дослідження	0,5
5	Надати перелік методів дослідження та обґрунтувати їх вибір.	0,5
6	Указати, за якими матеріалами виконана робота і за який строк використано матеріали статистичної та оперативної звітності.	0,5
1	**Перше питання. Теоретичне питання**	**10**
1.1	Надати виклад теоретичних положень на основі літературних джерел.	5
1.2	Зробити якісний та детальний аналіз матеріалу, який характеризує досліджувану проблему в цілому.	2
1.3	Викласти особисту точку зору як автора курсової роботи до досліджуваної проблеми.	3
2	**Друге питання. Економічна характеристика підприємства**	**20**
2.1	Надати характеристику підприємства із зазначенням форми власності та місця розташування, структури управління.	3
2.2	Проаналізувати основні показники господарської діяльності підприємства в динаміці за 3-5 років із зазначенням причинно-наслідкового зв’язку.	5
2.3	Зробити висновки про стан діяльності підприємства.	2
2.4	За матеріалами підприємства розкрити основні напрями теми курсової роботи за кожним із питань затвердженого плану.	5
2.5	Надати матеріали власних обстежень та спостережень. Наявність, системність і глибина проведеного аналізу сучасних фактичних матеріалів організації, переконливість узагальнень і висновків з аналізу, виявлення проблем і недоліків у діяльності організації.	5
3	**Третє питання. Ефективність діяльності підприємства та шляхи її вдосконалення**	**20**
3.1	Робота повинна містити нові матеріали з питання, що аналізується.	2
3.2	Надати розрахунки стосовно ефективності діяльності підприємства, що аналізується.	5
3.3	Навести інформацію з новітніх технологій та інноваційних процесів.	3
3.4	Окреслити шляхи вдосконалення діяльності підприємства з урахуванням пропозицій економістів і професіоналів. Розробка альтернативних варіантів рекомендацій, обґрунтування та розрахунок ефективності запропонованих рішень.	8
3.5	Викласти особисту точку зору з даного питання курсової роботи.	2

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
	Висновки та пропозиції	**10**
1	Висновки та пропозиції повинні випливати зі змісту роботи та ґрунтуватися на аналізі фактичного матеріалу.	5
2	Висновки визначають стан діяльності підприємства в цілому та узагальнюють досліджувану проблему.	5
	Література	**2**
1	Широкий перелік сучасних літературних джерел.	0.5
2	Література й матеріали подаються в порядку їх використання з дотриманням правил бібліографічного оформлення згідно з ДСТУ.	0.5
	ОФОРМЛЕННЯ	**15**
1	Оформлення титульного аркуша згідно зі зразком.	0,5
2	Наявність своєчасно затвердженого плану та змісту курсової роботи.	1
3	Робота виконана 14 шрифтом Times New Roman, відформатована по ширині, через 1,5 інтервалу.	5
4	Назви питань подано прописними буквами по центру сторінки без крапки в кінці, на відстані від попереднього і наступного тексту в 2 інтервали.	1
5	За текстом зроблено посилання на літературні джерела у квадратних дужках із зазначенням сторінки в літературі.	1
6	Формули пронумеровано та оформлено згідно з вимогами.	1
7	Таблиці оформлено згідно з вимогами.	2,5
8	Рисунки та ілюстративний матеріал оформлено згідно з вимогами.	2,0
9	У тексті курсової роботи містяться посилання на додатки.	1
	ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	**20**
1	Коротка та змістовна доповідь (до 5 хв.) з представленням мети, змісту та основних результатів курсової роботи. Дотримання культури презентації (вільне володіння текстом доповіді, наявність у структурі доповіді всіх необхідних елементів: привітання, обґрунтування актуальності, мети, завдань курсової роботи, логічний виклад особисто розроблених теоретичних, проблемних, аналітичних та рекомендаційних аспектів роботи).	3
2	Чітка і вичерпна відповідь на запитання членів комісії. Здатність аргументовано захищати свою точку зору, свої погляди та пропозиції.	1 бал за питання
3	Доопрацювання роботи відповідно до зауважень рецензента на окремих сторінках без порушення її попереднього змісту.	5
	РАЗОМ	**100**

Загальна підсумкова оцінка курсової роботи складається із суми балів за якість її виконання та захисту.

8 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту зовнішньоекономічної діяльності : колективна монографія / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021. 457 с.

2. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. 2017. 236 с.

3. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Київ : Алерта, 2019. 492 с.

4. Менеджмент міжнародного бізнесу в умовах Індустрії 4.0 / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 453 с.

5. Пихтіна Н. П. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Київ : КНТ, 2019. 200 с.

6. Сучасні вектори розвитку менеджменту міжнародного бізнесу : колективна монографія / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 467 с.

7. Сучасні концепції бізнес-адміністрування : колективна монографія / за заг. ред. Д. Т. Бікулова, О. М. Олійника. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 456 с.

Інформаційні ресурси:

1. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 15.03.2025).

2. Кабінет Міністрів України. Урядовий портал. URL: http:// www.kmu.gov.ua (дата звернення: 15.03.2025).

3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі : офіційний веб-сайт. URL: http://www.me.gov.ua (дата звернення: 15.03.2025).

4. Модуль аналітики офіційного сайту «Prozorro», публічні закупівлі. URL: http://bi.prozorro.org (дата звернення: 15.03.2025).

5. Науково-практичний журнал «Менеджмент сьогодні». URL: http://grebennikon.ru/journal-6.html (дата звернення: 15.03.2025).

6. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua/. (дата звернення: 15.03.2025).

7. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=50da6022-ffe8-4ddb-9248-8a24ab606d3c&title=ProzorroZmenshuKoruptsiiu-RezultatiOpituvanniaBiznesu (дата звернення: 15.03.2025).

8. Президент України : офіційне інтернет-представництво. URL: http://www.president.gov.ua (дата звернення: 15.03.2025).

9 ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 3008-2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. [На заміну ДСТУ 3008-95. Чинний від 2017-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 26 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016–07–01]. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
3. Кодекс академічної доброчесності Запорізького національного університету. URL: https://cutt.ly/CYGWgpD.
8. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Київ : Алерта, 2019. 492 с.
9. Пихтіна Н. П. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Київ : КНТ, 2019. 200 с.
4. Положення про організацію освітнього процесу в Запорізькому національному університеті : затв. засід. Вченої ради ЗНУ від 29.09.2015. № 3. URL: http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_organ__zts__yu_osv__tn__ogo_protsesu_v_znu.pdf (дата звернення: 15.03.2025).
5. Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання : затв. засід. Вченої ради ЗНУ від 29.09.2020. № 2. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya (дата звернення: 15.03.2025).
6. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради.* 2014. № 37-38. ст. 2004. Дата оновлення: 25.09.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 15.03.2025).
7. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради.* 2017. № 38-39. ст. 380. Дата оновлення: 24.06.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 15.03.2025).

ДОДАТОК А

ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗНУ

Я_____, студент(ка)____курсу, _____ форми здобуття освіти, _____ факультету, спеціальності _____, освітньої програми _____ адреса електронної пошти_____,

– підтверджую, що написана мною курсова робота на тему: «_____»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом якихознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____Підпис_____ПІБ (студент)_____

Дата_____Підпис_____ПІБ (науковий керівник)_____

ДОДАТОК Б

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ТА ПЛАНИ КУРСОВИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА»

ТЕМА 1 Прийняття рішень у процесі сталого розвитку підприємства

1 Управлінські рішення в забезпеченні сталого розвитку підприємства
1.1 Класифікація управлінських рішень
1.2 Процес прийняття управлінських рішень
1.3 Методи обґрунтування управлінських рішень, їх характеристика та галузі використання
2 Сучасний стан процесу прийняття рішень на прикладі підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Особливості організації процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві «…»
2.3 Ефективність процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві «…»
3 Шляхи вдосконалення прийняття рішень у процесі управління підприємством
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 2 Мотивація та стимулювання праці в контексті сталого розвитку підприємства

1 Теоретичні основи мотивації та стимулювання праці
1.1 Мотивація, характеристика, типи, види та роль у забезпеченні успіху
1.2 Аналіз теорій мотивації та їх порівняння області й умов їх використання
1.3 Методика оцінки ефективності системи стимулювання праці
2 Сучасний стан процесу мотивації та стимулювання праці персоналу на прикладі підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Особливості організації мотивація та стимулювання праці персоналу підприємства «…»
2.3 Ефективність процесу мотивації та стимулювання праці персоналу підприємства «…»

3 Шляхи вдосконалення мотивації та стимулювання праці персоналу підприємства «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 3 Механізм забезпечення сталого розвитку підприємства засобами контролю
1 Система контролю в забезпеченні сталого розвитку підприємства
1.1 Поняття, мета, об'єктивність та необхідність контролю
1.2 Види та етапи процесу контролю
1.3 Методи оцінки процесу контролю, його ефективність
2 Сучасний стан організації контролю на прикладі підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Особливості організації контролю на підприємстві «…»
2.3 Ефективність процесу контролю на підприємстві «…»
3 Шляхи вдосконалення організації контролю на підприємстві «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 4 Формування колективу підприємства в контексті забезпечення його сталого розвитку
1 Теоретичні основи формування колективу підприємства
1.1 Принципи та етапи формування колективу
1.2 Роль менеджера у формуванні колективу
1.3 Корпоративна культура: цінності та традиції колективу
2 Сучасний стан розвитку колективу на прикладі підприємства «…»
2.1Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Особливості формування колективу на підприємстві «…»
2.3 Ефективність корпоративної культури на підприємстві «…»
3 Шляхи вдосконалення принципів формування колективу на підприємстві «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 5 Організаційна структура сучасного підприємства

1 Теоретичні основи аналізу організаційної діяльності на підприємства

1.1 Концепція прийняття організаційних повноважень в системі управління організаціями різних видів і типів

1.2 Характеристика, переваги та недоліки типів організаційних структур управління

1.3 Методика вибору ефективної оргструктури для сучасних умов України.

2 Діагностика сучасного стану організаційної структуру підприємства «…»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»

2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»

2.2 Особливості організаційної структури підприємстві «…»

2.3 Ефективність роботи організаційної структури на підприємстві «…»

3 Шляхи удосконалення формування структури організації на підприємстві «…»

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

ТЕМА 6 Сучасні методики стратегічного планування на підприємстві

1 Теоретичні основи стратегічного планування

1.1 Сутність, мета, принципи стратегічного планування

1.2 Сучасні моделі стратегічного планування

1.3 Вироблення стратегій підприємства

2 Сучасний стан системи планування на підприємстві «…»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»

2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»

2.2 Організаційне забезпечення стратегічного планування на підприємстві «…»

2.3 Ефективність стратегічного планування на підприємстві «…»

3 Напрями вдосконалення процесу стратегічного планування на підприємстві «…»

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

ТЕМА 7 Інформаційне забезпечення управлінської діяльності на підприємстві в контексті його сталого розвитку

1 Теоретичні основи інформаційного забезпечення управління підприємством

1.1 Сутність, значення і особливості інформаційного забезпечення

1.2 Технологія інформаційної діяльності в контексті сталого розвитку підприємства
1.3 Шляхи удосконалення інформаційної системи
1.4 Формування комплексної інформаційної системи
2 Сучасний стан інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємстві «….»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Аналіз системи документообігу на підприємстві «…»
2.3 Особливості інформаційного забезпечення на підприємстві «…»
3 Удосконалення інформаційного забезпечення на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 8 Оцінка економічної ефективності впровадження стратегії сталого розвитку на підприємстві
1 Теоретичні основи сталого розвитку підприємства
1.1 Суть та принципи сталого розвитку
1.2 Економічна складова сталого розвитку
1.3 Методи оцінки ефективності стратегій розвитку
2 Сучасний стан економічної ефективності впровадження стратегії сталого розвитку на підприємстві «….»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Оцінка економічних показників до впровадження стратегії
2.3 Аналіз впливу стратегічних заходів на результати діяльності
3 Напрями підвищення ефективності сталого розвитку
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 9 Стратегічний аналіз діяльності компанії
1. Основні підходи до розуміння середовища організації
1.1 Зовнішнє середовище організації
1.2 Внутрішнє середовище організації
1.3 Сутність SWOT-аналізу
2 Сучасний стан системи стратегічного аналізу діяльності компанії «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Організація процесу стратегічного аналізу на підприємстві «…»
2.3 Ефективність реалізації стратегії компанії
3 Напрями вдосконалення стратегічного аналізу на підприємстві «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 10 Конкурентоспроможність підприємства та напрямки її забезпечення в контексті його сталого розвитку
1 Теоретичні основи конкурентоспроможності підприємства
1.1 Поняття та показники конкурентоспроможності підприємства
1.2 Обґрунтування та вибір факторів конкурентних переваг підприємства.
1.3 Оцінювання рівня конкурентних переваг та конкурентоспроможності підприємства
2 Діагностика конкурентоспроможності підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Організаційне забезпечення конкурентоспроможності підприємства
2.3 Аналіз конкурентоспроможності підприємства
3 Напрями вдосконалення конкурентоспроможності на підприємстві «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 11 Антикризова стратегія підприємства
1 Теоретичні аспекти антикризового управління
1.1 Поняття про кризу в діяльності підприємства
1.2 Особливості антикризового управління на підприємстві
1.3 Антикризова стратегія та її складові
2 Особливості реалізації антикризової стратегії підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Реалізація обраної антикризової стратегії на підприємстві
2.3 Ефективність антикризової стратегії на підприємстві
3 Напрями вдосконалення антикризової стратегії на підприємстві «…»
Висновки

Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 12 Застосування економічних та соціально-психологічних методів управління в діяльності підприємства

1 Характеристика методів управління підприємством, мета та завдання їх практичного застосування
1.1 Класифікація методів управління підприємства, їх особливості
1.2 Підходи до реалізації економічних та соціально-психологічних методів управління
1.3 Методи обґрунтування доцільності та ефективності застосування методів управління
2 Особливості застосування економічних та соціально-психологічних методів управління в діяльності підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Особливості реалізації економічних та соціально-психологічних методів управління на підприємстві «…»
2.3 Оцінка ефективності застосування системи методів управління в діяльності підприємства «…»
3 Шляхи вдосконалення механізмів реалізації методів управління на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 13 Розробка стратегії ресурсоефективного управління підприємством

1 Теоретичні засади ресурсоефективності
1.1 Поняття ресурсоефективності та її значення
1.2 Методи оцінки використання ресурсів
1.3 Роль ресурсоефективності в сталому розвитку
2 Діагностика стану ресурсоефективного управління підприємством «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Аналіз матеріальних та енергетичних ресурсів
2.3 Визначення втрат та неефективностей
3 Напрямки формування та впровадження стратегії ресурсоефективного управління

Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 14 Менеджмент персоналу на підприємстві
1. Теоретичні основи кадрового менеджменту
1.1 Сутність і задачі кадрового менеджменту
1.2 Кадрова політика як стратегія роботи з кадрами;
1.3 Складові кадрової політики в організації;
2 Система менеджменту персоналу на підприємстві «….»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «……»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «……»
2.2 Аналіз існуючої на підприємстві системи кадрового менеджменту.
2.3 Оцінка кількісної і якісної характеристики кадрів на «……»
3 Удосконалення системи кадрового менеджменту на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 15 Управління екологічними ризиками підприємства як складова його сталого розвитку
1 Теоретичні основи управління екологічними ризиками
1.1 Класифікація екологічних ризиків
1.2 Методи їх оцінювання та управління
1.3 Місце екологічних ризиків у концепції сталого розвитку
2 Аналіз екологічної політики підприємства
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Ідентифікація потенційних екологічних ризиків
2.3 Аналіз системи екологічного менеджменту
3 Шляхи вдосконалення управління екологічними ризиками
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 16 Організація комунікаційного процесу в діяльності підприємстві
1. Теоретичні основи комунікаційної діяльності підприємства
1.1 Інформація та комунікації, їх роль в управлінні підприємствами
1.2 Комунікаційний процес та його реалізація в діяльності підприємства

1.3 Методи оцінки ефективності комунікаційного процесу підприємства
2. Аналітично-розрахункова частина на прикладі підприємства «…»
2.1 Сучасний стан комунікаційного процесу підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Налагодження та реалізація комунікаційного процесу на «…»
2.3 Оцінка стану інформаційного забезпечення підприємства «…»
3 Обґрунтування доцільності впровадження заходів щодо вдосконалення комунікаційного процесу на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 17 Застосування циркулярної економіки на підприємстві: можливості та виклики
1 Теоретичні основи циркулярної економіки
1.1 Суть концепції циркулярної економіки та її принципи
1.2 Відмінності циркулярної та лінійної моделей
1.3 Значення циркулярної економіки для сталого розвитку
2 Поточний стан ресурсного обігу на підприємстві
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Аналіз виробничих циклів і утворення відходів
2.3 Можливості повторного використання ресурсів
3 Запровадження циркулярної моделі на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 18 Стратегічний аналіз в діяльності підприємства
1 Сутність, характеристика стратегічного аналізу, його реалізація при управлінні підприємствами
1.1 Сутність стратегічного аналізу
1.2 Класифікація та характеристика основних інструментів стратегічного аналізу
1.3 Методи оцінки ефективності реалізації стратегічного аналізу при управлінні діяльністю підприємства
2 Реалізація стратегічного аналізу в діяльності підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»

2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Практика реалізації стратегічного аналізу керівництвом на «…»
2.3 Оцінка економічної ефективності стратегічного аналізу на «…»
3 Обґрунтування заходів щодо вдосконалення практики застосування інструментів стратегічного аналізу в діяльності підприємства
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 19 Цифрова трансформація як інструмент сталого розвитку підприємства
1 Теоретичні засади цифрової трансформації
1.1 Поняття та етапи цифрової трансформації
1.2 Взаємозв'язок цифровізації та сталого розвитку
1.3 Технології для досягнення цілей сталості
2 Аналіз рівня цифровізації підприємства
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «……»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «……»
2.2 Оцінка впроваджених цифрових рішень
2.3 Визначення потенціалу та бар'єрів
3 Шляхи цифрової трансформації для сталого розвитку
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

Тема 20 Формування організаційної культури на підприємстві
1. Теоретичні основи формування організаційної культури підприємства
1.1 Сутність організаційної культури, її зміст та складові
1.2 Умови формування сучасної організаційної культури
1.3 Методи оцінки рівня організаційної культури менеджерів
2 Сучасний стан організаційної культури на підприємстві «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Особливості формування організаційної культури на підприємстві «…»
2.3 Оцінка рівня організаційної культури менеджерів підприємства «…»
3 Визначення заходів щодо вдосконалення організаційної культури підприємства

Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 21 Оплата праці як чинник стимулювання продуктивності праці
1. Матеріальне стимулювання персоналу
1.1 Заробітна плата в умовах ринкової економіки: сутність, функції, принципи
1.2 Форми і системи заробітної плати. Організація преміювання персоналу
1.3 Контрактна форма оплати праці та її мотивуюча роль
2 Стан продуктивності праці та стимулювання праці на підприємстві «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Продуктивність праці на підприємстві «…»
2.3 Ефективність матеріального стимулювання в діяльності підприємства «…»
3 Визначення заходів щодо підвищення ефективності стимулів та мотивів в діяльності підприємства
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 22 Сучасні технології менеджменту
1. Сутність та зміст сучасного менеджменту
1.1 Сучасні принципи менеджменту
1.2 Сутність і зміст функцій менеджменту
1.3 Сучасні проблеми менеджменту
2 Реалізація технологій менеджменту на підприємстві «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Організаційне забезпечення системи менеджменту компанії
2.3 Оцінка ефективності менеджменту на підприємстві «…»
3 Визначення заходів щодо підвищення ефективності менеджменту на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 23 Розробка та впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві як інструменту сталого розвитку

1 Теоретичні аспекти впровадження екологічного менеджменту
1.1 Поняття та цілі екологічного менеджменту
1.2 Стандарти та нормативна база (ISO 14001 тощо)
1.3 Взаємозв'язок з іншими складовими сталого розвитку
2 Аналіз стану екологічного менеджменту на підприємстві «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Діагностика екологічних проблем підприємства
2.3 Поточна система управління екологічною складовою на підприємстві «…»
3 Удосконалення екологічного менеджменту
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

Тема 24 Соціальна відповідальність менеджерів на підприємстві
1. Теоретичні основи соціальної відповідальності в менеджменті
1.1 Поняття та загальна характеристика соціальної відповідальності
1.2 Принципи соціальної відповідальності, її переваги та недоліки
1.3 Концепції та стратегії соціальної відповідальності
2 Стан соціальної відповідальності на підприємстві «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Дослідження корпоративної соціальної відповідальності на «…»
2.3 Оцінка результативності та ефективності реалізації соціальної відповідальності підприємством «…»
3 Визначення заходів щодо вдосконалення соціальної відповідальності підприємств
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 25 Ділова оцінка персоналу на підприємстві
1 Ділова оцінка працівників на підприємстві
1.1 Поняття та завдання ділової оцінки
1.2 Формування переліку ділових якостей працівника
1.3 Методи оцінки ділових якостей
2 Оцінка персоналу підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства «…»

2.1.3 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.4 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Кадрова політика компанії
2.3 Оцінка ефективності роботи персоналу на підприємстві «…»
3 Визначення заходів щодо вдосконалення оцінки ділових якостей на підприємстві
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 26 Застосування системи контролінгу на сучасному підприємстві
1. Поняття системи контролінгу в сучасних умовах господарювання
1.1 Функції системи контролінгу
1.2 Інструменти та методи процесу створення системи контролінгу.
1.3 Аналіз системи показників контролінгу для прийняття управлінських рішень
2 Стан системи контролінгу на підприємстві «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Організація контролінгу на підприємстві «…»
2.3 Ефективність системи контролінгу на підприємстві «…»
3 Напрями вдосконалення системи контролінгу на підприємстві «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 27 Оцінювання потенціалу сталого розвитку підприємства
1 Теоретичні засади оцінювання потенціалу сталого розвитку підприємств
1.1 Потенціал сталого розвитку підприємства: сутність та зміст
1.2 Інструменти та методи оцінювання потенціалу сталого розвитку підприємств.
1.3 Аналіз системи показників оцінювання потенціалу сталого розвитку підприємств
2 Стан потенціалу сталого розвитку підприємства «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Організація оцінювання потенціалу сталого розвитку на підприємстві «…»
2.3 Діагностика потенціалу сталого розвитку підприємства «…»

3 Напрями розширення потенціалу сталого розвитку підприємства «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 28 Функціонування вертикально-інтегрованих підприємницьких структур на прикладі «…»
1 Теоретичні засади функціонування вертикально-інтегрованих структур
1.1 Вертикально-інтегровані структури: сутність та зміст
1.2 Інструменти та методи формування вертикально-інтегрованих структур
1.3 Методика аналізу ефективності вертикально-інтегрованих структур
2 Формування та функціонування вертикально-інтегрованих структур «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Формування та організація вертикально-інтегрованих структур на підприємстві «…»
2.3 Діагностика ефективності функціонування вертикально-інтегрованих структур підприємства «…»
3 Напрями підвищення ефективності вертикально-інтегрованих структур підприємства «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 29 Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства «…»
1 Теоретичні засади реалізація принципів концепції сталого розвитку підприємства
1.1 Концепція сталого розвитку підприємства: сутність та зміст
1.2 Інструменти та методи реалізації принципів концепції сталого розвитку підприємства
1.3 Методика аналізу ефективності реалізації сталого розвитку
2 Особливості реалізації принципів сталого розвитку в діяльності «…»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.1.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.1.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.2 Формування та реалізація принципів сталого розвитку в діяльності «…»
2.3 Діагностика ефективності системи сталого розвитку підприємства «…»
3 Напрями підвищення ефективності реалізації принципів сталого розвитку в діяльності підприємства «…»

Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ТЕМА 30 Фінансування сталого розвитку в діяльності підприємства «…»
1 Теоретичні засади фінансування сталого розвитку підприємства
1.1 Фінансування сталого розвитку підприємства: сутність та зміст
1.2 Джерела та методи фінансування сталого розвитку підприємства
1.3 Методика аналізу ефективності фінансування сталого розвитку
2. Особливості фінансування сталого розвитку діяльності «…»
2.4 Організаційно-економічна характеристика підприємства
2.4.1 Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства «…»
2.4.2 SWOT-аналіз для підприємства «…»
2.5 Організація фінансування сталого розвитку діяльності «…»
2.6 Діагностика ефективності фінансування сталого розвитку підприємства «…»
3 Напрями підвищення ефективності фінансування сталого розвитку підприємства «…»
Висновки
Список використаної літератури
Додатки

ДОДАТОК В

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту
Кафедра бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

КУРСОВА РОБОТА
з Управління сталим розвитком підприємства
на тему:_____
_____

Студента (ки) 3 курсу _____ групи
спеціальності Менеджмент
освітньо-професійної програми «Менеджмент міжнародного бізнесу»
_____
(ініціали та прізвище)

Керівник д.е.н., професор Маркова С. В.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)
_____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)
_____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Запоріжжя
2025

ДОДАТОК Г

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПІДПРИЄМСТВ (ОБ'ЄКТИ КУРСОВОЇ РОБОТИ)

1. Публічне акціонерне товариство «Запоріжкокс»
2. Публічне акціонерне товариство «Завод «Запоріжавтоматика»
3. Публічне акціонерне товариство «Запорізький сталепрокатний завод»
4. Публічне акціонерне товариство «Запоріжвогнетрив»
5. Публічне акціонерне товариство «Запорізький Втормет»
6. Публічне акціонерне товариство «Запорізька кондитерська фабрика»
7. Публічне акціонерне товариство «Укртекстиль»
8. Публічне акціонерне товариство «Культторг»
9. Публічне акціонерне товариство «Торговельно-виробничий центр «Україна»
10. Публічне акціонерне товариство «ЕРА»
11. Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «Оранта-Січ»
12. Публічне акціонерне товариство «Інтурист-Запоріжжя»
13. Публічне акціонерне товариство «Запорізький завод зварювальних флюсів та скловиробів»
14. Публічне акціонерне товариство «Запорізький оліяжиркомбінат»
15. Публічне акціонерне товариство «Запорізький хлібозавод № 3»
16. Акціонерне товариство «Укрзалізниця»
17. Акціонерне товариство «Нафтогаз України»
18. Акціонерне товариство «Укрпошта»
19. Акціонерне товариство «ДТЕК»
20. Акціонерне товариство «Київводоканал»
21. Акціонерне товариство «Київенерго»
22. Акціонерне товариство «АрселорМіттал Кривий Ріг»
23. Акціонерне товариство «Миронівський хлібопродукт»
24. Акціонерне товариство «Епіцентр К»
25. Акціонерне товариство «Нова пошта»
26. Акціонерне товариство «Укренерго»
27. Акціонерне товариство «Кернел»

ДОДАТОК Д

ПРИКЛАД НАПИСАННЯ ВСТУПУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ВСТУП

Розвиток української економіки, прихід на ринок західних компаній та посилення тенденції до створення єдиного фінансово-інформаційного простору потребує від вітчизняних компаній швидкого реагування на зміну ринкового середовища.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в складному та швидко змінюваному діловому середовищі конкурентоздатними стають компанії, яким вдалося скоротити витрати та підвищити ефективність бізнесу за рахунок оптимізації використання наявних виробничих, трудових і фінансових ресурсів. Але в умовах посилення інтеграційних процесів у діловому світі ефективне управління лише внутрішніми ресурсами не забезпечує підприємство довгостроковими конкурентними перевагами. Тому раціональне використання широкого арсеналу зовнішніх ресурсів, ефективне співробітництво з партнерами, клієнтами, акціонерами, потенційними інвесторами та іншими зацікавленими особами визначає потенціал компанії до зростання та розвитку в сучасних умовах. Досягти такого комплексного економічного ефекту можливо лише шляхом впровадження прогресивних технологій виробництва та управління, що забезпечать інтерактивний взаємозв’язок та взаємодію внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовищ. Результатом такої інтеграції повинно стати зростання вартості компанії та отримання підприємством довгострокових конкурентних переваг.

Об’єктом дослідження роботи є авіадвигунобудівний завод ПАТ «Мотор Січ». Предметом дослідження є менеджмент бізнес-процесів при впровадженні інформаційних систем (ІС).

Метою курсової роботи є обґрунтування механізму переходу до процесно-орієнтованого управління при впровадженні корпоративної інформаційної системи на підприємстві, дослідження проблем і причин їх виникнення при впровадженні та формування пропозицій щодо оптимізації бізнес-процесу укладання договорів на ПАТ «Мотор Січ».

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

– дослідити теоретичні аспекти процесного підходу до управління та застосування інформаційних систем (ІС) в управлінні підприємством;

– проаналізувати світовий ринок двигунобудування;

– провести аналіз фінансово-економічного стану підприємства;

– вивчити існуючу практику впровадження корпоративної ІС на підприємстві;

– розробити пропозиції щодо оптимізації бізнес-процесів при впровадженні ІС;

– запропонувати рекомендації щодо попередження виникнення проблем, пов’язаних з оптимізацією бізнес-процесів.

Упровадження ІС є необхідною умовою успішного функціонування сучасного підприємства. Основні проблеми, що виникають на українських підприємствах при впровадженні ІС управління, пов’язані з неготовністю існуючої структури бізнесу та працівників підприємств до змін, що є обов’язковою передумовою їх успішного впровадження.

Одним із найбільш трудомістких і важливих завдань, яке передує ефективному впровадженню інформаційних технологій, є перепланування та реорганізація бізнес-процесів і зміна корпоративної культури організації.

Так, ПАТ «Мотор Січ» є яскравим прикладом крупної компанії, керівництво якої прийняло рішення про необхідність впровадження ІС та стикнулося з певними труднощами, пов’язаними з невідповідністю існуючих бізнес-процесів тим, що повинні стати фундаментом для створення нової ІС. Це підприємство є єдиним в Україні, яке реалізує повний цикл створення сучасних авіаційних двигунів від розробки, виробництва й випробування до супроводу в експлуатації та ремонті. Керівництво ПАТ «Мотор Січ» розуміє, що використання передових інформаційних технологій є однією з основних сфер діяльності сучасного підприємства, що визначають його розвиток і конкурентоздатність.

У роботі використані такі методи дослідження: описовий, порівняльний, системний.

Інформаційною базою слугували вітчизняні та зарубіжні видання, матеріали преси та фактичні дані підприємства ПАТ «Мотор Січ».

ДОДАТОК Е

ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ П. 2.1.1 КУРСОВОЇ РОБОТИ

Аналіз внутрішнього середовища (фінансово-економічний аналіз) підприємства

На підставі балансу підприємства, який необхідно навести в додатках до курсової роботи, здійснимо аналіз внутрішнього середовища підприємства – об'єкта дослідження. Баланси за 2 роки подано в додатку А курсової роботи.

Таблиця 1 – Горизонтальний та вертикальний аналіз активів ПАТ «Фаворит»

Актив	Початок року	Кінець року	Абсолютне відхилення	Темп приросту %	Питома вага поч.р.	Питома вага к.р.	Відхилення
І. Необоротні активи							
Нематеріальні активи							
залишкова вартість	10		500	500		0,0%	11,8%
Основні засоби							
залишкова вартість	30	1000	800	-200	-20,0%	39,4%	18,9%
Довгострокова дебіторська заборгованість	50	300	300	0	0,0%	11,8%	7,1%
Усього за розділом І	**80**	**1300**	**1600**	**300**	**23,1%**	**51,3%**	**37,8%**
ІІ. Оборотні активи							
Виробничі запаси	100	100	300	200	200,0%	3,9%	7,1%
Незавершене виробництво	120	40	100	60	150,0%	1,6%	2,4%
Векселі одержані	150	70	90	20	28,6%	2,8%	2,1%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги							
чиста реалізаційна вартість	160	0	800	800	0,0%	0,0%	18,9%
Дебіторська заборгованість за розрахунками							
із бюджетом	170	700	850	150	21,4%	27,6%	20,1%
із нарахованих доходів	190	30	10	-20	-66,7%	1,2%	0,2%
із внутрішніх розрахунків	200	10		-10	-100,0%	0,4%	0,0%
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	35	30	-5	-14,3%	1,4%	0,7%
Грошові кошти та їх еквіваленти							
у національній валюті	230	100	150	50	50,0%	3,9%	3,5%
в іноземній валюті	240	50		-50	-100,0%	2,0%	0,0%
Усього за розділом ІІ	**260**	**1135**	**2330**	**1195**	**105,3%**	**44,8%**	**55,1%**
ІІІ. Витрати майбутніх періодів	270	100	300	200	200,0%	3,9%	7,1%
Баланс	280	2535	4230	1695	66,9%	100,0%	100,0%

У структурі активів можна виділити такі важливі фактори:

– значне зростання оборотних активів на 1195 тис. грн у кінці року свідчить про сприятливу ситуацію, що склалася на підприємстві, оскільки значне збільшення готівки (в національній валюті – 50 тис. грн), суми векселів (20 тис. грн) та дебіторської заборгованості з бюджетом на 150 тис. грн сприяє стабільному фінансовому становищу та високому рівню платоспроможності й ліквідності ПАТ «Фаворит».

– дебіторська заборгованість за реалізовані товари – спостерігається тенденція зростання на 100 тис. грн. Це обумовлено, насамперед, збільшенням обсягу продажів, а не зниженням відсотка оплати покупцями придбаної продукції, хоча керівництву необхідно прагнути до зниження дебіторської заборгованості й не допускати переходу її до категорії безнадійної.

Таблиця 2 – Аналіз майнового стану ПАТ «Фаворит»

Показник	Норм. знач.	2024 р.		2025 р.	Відхилення
		на поч.	на кін.	на кін.	
Коефіцієнт зносу основних засобів	зменш.	0,90	0,92	0,94	+0,02
Коефіцієнт оновлення	збільш.	-	0,01	0,01	0
Коефіцієнт вибуття	<ніж п.1.2	-	0,03	0,03	0

Збільшення коефіцієнта зносу основних засобів є негативним показником діяльності ПАТ «Фаворит», оскільки він відображає ступінь зносу основних фондів. Збільшення показника на 0,02 свідчить про недостатнє оновлення основних засобів.

Таблиця 3 – Аналіз ліквідності ПАТ «Фаворит»

Показник	Норм. знач.	2024 р.		2025 р.	Відхилення
		на поч.	на кін.	на кін.	
Коефіцієнт покриття	>1	5,28	4,36	6,23	+1,87
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	4,63	3,61	4,76	+1,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0, збільш.	0,70	0,28	0,42	+0,14
Чистий оборотний капітал (тис. грн)	>0, збільш.	920,0	1795,0	2485	+690

Аналіз ліквідності ПАТ «Фаворит» свідчить про позитивну динаміку в діяльності підприємства. Коефіцієнт покриття показує, що більше 6 грн оборотних активів припадає на 1 грн поточних зобов'язань, показник відповідає нормативному значенню (>1). Отже, підприємство «Фаворит» платоспроможне, тому що його загальні активи перевищують поточні зобов'язання, ПАТ може своєчасно погасити свої платіжні зобов'язання.

Позитивним є збільшення коефіцієнта поточної ліквідності (+1,15), який показує, що 4,76 грн поточних активів підприємства припадає на 1 грн поточних зобов'язань, тобто ПАТ має достатню забезпеченість обіговими

коштами для ведення господарської діяльності та своєчасного погашення термінових власних зобов'язань. Оскільки поточні активи перевищують за величиною поточні зобов'язання, тобто коефіцієнт перевищує одиницю, то «Фаворит» варто вважати таким, що успішно функціонує.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових пасивів. На ПАТ цей показник склав на кінець 2024 р. – 3,61, у 2025 р. – 4,76, що на 1,15 більше, ніж у минулому році.

Показник чистого оборотного капіталу свідчить про те, що у 2019 р. ПАТ спроможний на суму в 2485 тис. грн сплатити свої поточні зобов'язання, зростання показника позитивно характеризує діяльність підприємства.

Таблиця 4 – Аналіз платоспроможності ПАТ «Фаворит»

Показник	Норм. знач.	2024 р.		2025 р.	Відхилення
		на поч.	на кін.	на кін.	
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0,5	0,61	0,47	0,53	+0,06
Коефіцієнт фінансування	<1,зменш.	0,64	1,12	0,90	-0,22
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	4,28	3,36	3,63	+0,27
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільш.	0,59	0,90	0,91	+0,01

Зростання значення коефіцієнта автономії (платоспроможності, фінансової незалежності) характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Значення коефіцієнта (0,53) у 2025 р. свідчить про те, що 53% активів підприємства сформовані за рахунок власних коштів, що говорить про покращення фінансової стійкості ПАТ «Фаворит» порівняно з 2018 р., коли значення показника було на 6% менше і становило – 0,47.

Коефіцієнт фінансування показує, скільки позикових коштів припадає на 1 грн власних. Так, на початок 2024 року на 1 грн власних коштів припадало 0,64 грн залучених, а на кінець – 1,12 грн. На кінець 2025 р. показник зменшився на 0,22 і склав 0,90 грн, оскільки у 2025 р. збільшився розмір статутного капіталу на 300 тис. грн, що позитивно вплинуло на діяльність ПАТ.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами відповідає нормативному значенню (> 0,1) і показує, яка частина матеріальних оборотних активів фінансується за рахунок засобів чистого оборотного капіталу.

Збільшення коефіцієнта маневреності свідчить про збільшення можливостей у ПАТ вільно маневрувати при здійсненні фінансових операцій.

Таблиця 5 – Аналіз ділової активності ПАТ «Фаворит»

Показник	Норм. знач.	2024 р.	2025 р.	Відхилення
Коефіцієнт оборотності активів	збільш.	0,12	0,15	+0,03
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільш.	2,05	1,63	-0,42
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільш.	3,94	3,68	-0,26
Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	зменш.	91	98	+7
Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	зменш.	178	225	+47
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільш.	1,5	0,88	-0,63
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільш.	0,05	0,06	+0,01
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільш.	0,28	0,29	+0,01

Збільшення коефіцієнта оборотності активів є позитивним показником у діяльності ПАТ «Фаворит», що свідчить про ефективне використання активів підприємства. Отже, у 2024 р. 0,12 грн реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів, а у 2025 р. цей показник збільшився на 3% і склав 0,15 грн.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує, скільки потрібно оборотів для оплати виставлених рахунків. Висока оборотність кредиторської заборгованості може свідчити про покращення платіжної дисципліни підприємства у взаєминах із постачальниками, бюджетом, позабюджетними фондами, персоналом підприємства, іншими кредиторами – своєчасне погашення підприємством своєї заборгованості перед кредиторами і скорочення покупок із відстрочкою платежу (комерційного кредиту постачальників).

Зменшення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості негативно вплине на функціонування ПАТ, оскільки чим менша кількість оборотів, тим довше підприємство буде отримувати кошти від своїх боржників (дебіторів).

Збільшення погашення строку дебіторської та кредиторської заборгованості у 2025 р. на 7 та 47 днів відповідно свідчить про несвоєчасність погашення заборгованості перед кредиторами й дебіторами, що є негативним показником діяльності ПАТ. Керівництву потрібно негайно звернути увагу на збільшення дебіторської заборгованості (7 днів).

Збільшення показника фондовіддачі показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі фонди, тобто ефективність цього вкладення коштів. На ПАТ цей показник не значний і складає 5 коп. та 6 коп. за 2024 р. та 2025 р. відповідно.

Таблиця 6 – Аналіз рентабельності ПАТ «Фаворит»

Показник	Норм. знач.	2024 р.	2025 р	Відхилення
		на кін.	на кін.	
Коефіцієнт рентабельності активів	>0, збільш.	0,04	0,05	+0,01
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0, збільш.	0,101	0,097	-0,003
Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0, збільш.	0,34	0,36	+0,02
Коефіцієнт рентабельності продукції	>0, збільш.	0,81	0,80	-0,01

Незначне збільшення коефіцієнта рентабельності активів (+0,01) свідчить про ефективну роботу ПАТ «Фаворит» у 2025 р. Зменшення значення коефіцієнта рентабельності власного капіталу свідчить про те, що у 2024 р. ПАТ на 1 грн прибутку припадало 10 коп. власного капіталу, у 2025 р. показник зменшився і склав 9 коп. Позитивним показником є збільшення коефіцієнта рентабельності в 2025 р. на 2%. Отже, діяльність ПАТ «Фаворит» можна охарактеризувати як ефективну, майже всі основні фінансово-економічні показники демонструють позитивну динаміку, хоча керівництву підприємства потрібно звернути увагу на збільшення строків повернення дебіторської та кредиторської заборгованості в 2025 р.

ДОДАТОК Ж

ПРОВЕДЕННЯ SWOT-АНАЛІЗУ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ФАВОРИТ»

Основною діяльністю компанії ПАТ «Фаворит» є виконання загальнобудівельних робіт, спорудження захисних конструкцій, будов і споруд, будівництво і монтаж інженерних та транспортних мереж для нового будівництва, реконструкція й капітальний ремонт, а також роботи із монтажу зовнішніх і внутрішніх інженерних мереж і систем, роботи з вентиляції та кондиціонування. Основним принципом діяльності компанії є відмова від короткострокових вигод і сприйняття кожного замовника, з першого контакту, як постійного клієнта. Головними чинниками успіху підприємства на ринку є гнучка цінова політика при збереженні високої якості робіт, уважне ставлення до потреб і побажань клієнтів, досвідчений колектив професіоналів, гнучкий і творчий підхід у вирішенні проблем.

У результаті аналізу зовнішнього середовища ПАТ «Фаворит» були визначені такі зовнішні ринкові можливості та загрози (табл. 1).

Таблиця 1 – Ринкові можливості та загрози ПАТ «Фаворит»

Ринкові можливості	Ринкові загрози
– Зростаючий ринок. – Державна програма забезпечення молоді житлом на 2019-2024 роки. – Можливості швидкого зростання. – Наявність нових привабливих географічних ринків. – Поява нових технологій висотного будівництва і освоєння підземного простору. – Надходження приватного та іноземного капіталу в будівельну галузь.	– Доступність фінансів зумовлює зниження і руйнування вхідних бар'єрів до галузі. – Висока конкуренція при переважанні цінових показників. – Розвиток альтернативних технологій (аналогів), поява на ринку аналогів устаткування. – Зміна системи контролю в будівництві. – Високий рівень контролю бізнесу з боку держави. – Відсутність нормативів щодо стандартизації нових технологій. – Дефіцит фахівців. – Загроза поглинання більш крупною компанією.

Аналіз факторів внутрішнього середовища організації є її управлінським обстеженням, що полягає у здійсненні оцінки функціональних зон. Зазвичай проводять аналіз таких функціональних зон – маркетинг, фінанси, виробництво, персонал, культура та управління організацією. Метою даного дослідження є визначення сильних і слабких сторін підприємства.

У результаті проведеного дослідження внутрішнього середовища ПАТ «Фаворит» були виявлені його сильні а слабкі сторони (табл. 2).

Таблиця 2 – Сильні та слабкі сторони ПАТ «Фаворит»

Сильні сторони	Слабкі сторони
– Лідерство на ринку за рахунок орієнтації на клієнтів, гнучкості у відносинах із замовниками. – Наявність проєктного підрозділу, що дозволяє забезпечувати багатоваріантність вирішення інженерних завдань за рахунок використання інноваційних технологій, устаткування, ноу-хау. – Впізнаваний бренд. – Команда висококваліфікованих фахівців. – Досвід робіт, висока компетентність. Наявність патентів. – Широка виробнича (продуктова) лінійка будівельних та монтажних робіт і послуг. – Наявність системи професійного навчання і підвищення кваліфікації. – Наявність у компанії затверджених Державною архітектурно-будівельною інспекцією України Стандартів. – Програма соціальної відповідальності. – Післябудівельний моніторинг за осіданням будівель і споруд (післяпродажне сервісне обслуговування). – Багаторічне партнерство з лідерами на світовому та європейському ринках: фірмами Bauer (Німеччина), SoilMec (Італія), що забезпечує доступ до прогресивних технологій і швидке знаходження інноваційних рішень.	– Нестача фінансових коштів (оборотних, для здійснення фінансування необхідних стратегічних ініціатив). – Непостійність грошового потоку через великий період обороту дебіторської заборгованості. – Низька рентабельність виробничої діяльності (основної) через недостатньо ефективну організацію постачання і технічного сервісу механізмів. – Високі витрати виробництва. – Громіздкість організаційної функціональної структури через відсутність формалізації процесів управління. – Слабка маркетингова політика і, як наслідок, неритмічність і непередбачуваність отримання замовлень.

Із метою більш детальної систематизації сильних і слабких сторін підприємства, а також існуючих ринкових можливостей та загроз узагальнимо їх за допомогою попередньої матриці SWOT (рис. 1).

	Ринкові можливості	Ринкові загрози
Зовнішнє середовище	1. Зростаючий ринок. 2. Державна програма забезпечення молоді житлом на 2013-2017 роки 3. Можливості швидкого зростання. 4. Наявність нових привабливих географічних ринків. 5. Поява нових технологій в будівництві. 6. Надходження приватного і іноземного капіталу в будівельну галузь.	1. Низька доступність фінансів. 2. Висока конкуренція. 3. Розвиток альтернативних технологій та аналогів устаткування. 4. Зміна системи контролю в будівництві. 5. Високий рівень контролю бізнесу з боку держави. 6. Відсутність нормативів щодо стандартизації нових технологій. 7. Дефіцит фахівців. 8. Загроза поглинання більш крупною компанією.

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішнє середовище	1. Лідерство на ринку. 2. Наявність проєктного підрозділу. 3. Впізнаваний бренд. 4. Команда висококваліфікованих фахівців. 5. Досвід роботи. 6. Широка виробнича (продуктова) лінійка. 7. Система професійного навчання і підвищення кваліфікації. 8. Наявність в компанії затверджених стандартів. 9. Програма соціальної відповідальності. 10. Післябудівельний моніторинг. 11. Багатолітнє партнерство з лідерами ринку.	1. Нестача фінансових коштів. 2. Непостійність грошового потоку. 3. Низька рентабельність виробничої діяльності (основної). 4. Високі витрати виробництва. 5. Громіздкість організаційної функціональної структури. 6. Слабка маркетингова політика.

Рисунок 1 – Попередня матриця SWOT

Зіставимо отримані чинники для визначення можливих стратегій підприємства та їх подальшого аналізу.

1. Конкурентні активи. Використання переваг компанії (сильних сторін) для освоєння ринкових можливостей (S-O).

2. Конкурентні пасиви. Подолання недоліків компанії (слабких сторін) для нівелювання погроз (W-T).

3. Вузькі місця. Подолання недоліків компанії (слабких сторін) для освоєння можливостей (W-O).

4. Безпека і захист. Використання переваг компанії (сильних сторін) для нівелювання погроз (S-T).

Таблиця 3 – SWOT-аналіз ПАТ «Фаворит»

	S – сильні сторони	W – слабкі сторони
O	Конкурентні активи: поле S-O (СіМ). Яким чином компанія може використати власні сильні сторони для освоєння можливостей? Стратегія: Максимізація використання сильних сторін та сприятливих можливостей.	Вузькі місця: поле W-O (СлМ) Яким чином компанія може подолати свої слабкі сторони для освоєння можливостей? Стратегія: Мінімізація впливу слабких сторін та максимізація використання сприятливих можливостей.
Можливості	1. Стратегія швидкого зростання (S1S3S1O1O3O4O6). 2. Стратегія укрупнення за допомогою злиття або поглинання (S1S2S3S4S5S10O1O6). 3. Стратегія диверсифікації за галузями: житлове, транспортне, підземне тощо (S1S3S5S6S10O1O2O4O5). 4. Стратегія функціонального лідерства (S1S2S3S4O3O4O6). 5. Участь у консорціумах, входження або створення холдингу (S2S3S4S10O1O2O4O6).	1. Стратегія реорганізації зі зміною організаційної структури (W3W4W5O1O2O5). 2. Стратегія географічного розширення (W1W4W6O1O2O4). 3. Стратегія освоєння суміжних ринків (W1W2W4W6O1O5O6). 4. Стратегія впровадження менеджменту якості (W2W3W4W5O1O5O6). 5. Збільшення обсягу НДДКР (W1W3W4W6O1O4O5).

Продовження табл. 3

Т	Безпека та захист: поле S-T (СіЗ) Яким чином компанія може використати власні сильні сторони для нівелювання загроз? Стратегія: Максимізація використання сильних сторін та мінімізація можливих загроз.	Конкурентні пасиви: поле W-T (СлЗ) Яким чином компанія може подолати власні слабкі сторони для нівелювання загроз? Стратегія: Мінімізація впливу слабких сторін і мінімізація можливих загроз.
Загрози	1. Стратегія реорганізації зі зміною організаційної структури (S1S3S5S6S8S10T2T3T4T5T7T8). 2. Стратегія зміцнення організаційної культури (S1S2S3S4S6S8S10 T2T4T7T8). 3. Стратегія галузевої диверсифікації з метою мінімізації ризиків (S1S3S4S5S10T2T3T5T6). 4. Стратегія впровадження менеджменту якості (S1S3S4S6S7S9S10T2T3T4T5T6). 5. Участь в консорціумах, входження або створення холдингу (S2S3S4S10T2T5T8). 6. Наступальна маркетингова політика (S1S2S3S4S5S7S10T2T3T6).	1. Стратегія лідерства за витратами (W1W2W3W4T2T3T8). 2. Стратегія впровадження менеджменту якості (W3W4W5W6T2T3T4T6). 3. Інтеграція «назад»: відкриття бетонного заводу й арматурного цеху (W1W2W3W4T2T8). 4. Стратегія довгострокового залучення фінансового капіталу (W1W2W3T1T2T3T8). 5. Інтеграція «вперед»: генпідряд, девелопмент, інвестиції в будівництво (W1W2W4W6T1T2T3T5T8).

На основі вищеперерахованих чинників можна виділити окремі стратегії, що дозволять реалізувати ринкові можливості й уникнути ринкових загроз, використовуючи сильні сторони компанії та нівелюючи слабкі сторони. Стратегічні альтернативи відсортовані за важливістю, починаючи зі стратегії, що є найбільш доцільною для реалізації в поточній ситуації.

1. Наступальна маркетингова політика. Підприємству доцільно реалізувати наявний потенціал, ураховуючи відсутність до теперішнього часу систематизованих зусиль щодо організації продажів і зростання конкуренції. Керівництву необхідно орієнтуватися на збільшення обсягів продажу, навіть за умов неможливості їх виконання з використанням наявного устаткування. Ринкові умови є настільки сприятливими, що зростаючі ціни, швидше за все, дозволять залучати на роботи субпідрядників з інших регіонів і можливо конкурентів (або колишніх замовників зі своїм устаткуванням). Головне завдання в таких умовах – закріпитися на ринку в нових умовах, розширити свою частку та список компаній-замовників. Важливо розуміти, що лише сильна маркетингова стратегія є запорукою захисту від цінових війн.

2. Швидке зростання. Можливе, в короткостроковій перспективі це загальна ринкова тенденція в Запоріжжі та області на найближчі 3 роки.

3. Диверсифікація за галузями: житлове, транспортне, підземне тощо. Вимушено застосовується з 2013 року. Необхідно продовжити цю стратегію, оскільки куплене устаткування повинно працювати й окупати інвестиції.

4. Географічне розширення. Великий потенціал, ураховуючи напрацьований досвід, компетенцію і високу кваліфікацію компанії.

5. Стратегія контролю над витратами. Необхідність реалізації даної стратегії зумовлена низькою рентабельністю підприємства протягом останніх років, що викликана високою собівартістю. За таких умов контроль над витратами – важливий чинник не лише підвищення рентабельності, але і конкурентоспроможності компанії в цілому. Зважаючи на факт зростання конкуренції в рамках даного сегменту ринку, метою розвитку фірми необхідно ставити інтеграційне зростання як спосіб скорочення витрат.

6. Зміцнення організаційної культури. Підприємство має для цього великий потенціал – висококваліфікованих фахівців, досвідчений топ-менеджмент.

7. Упровадження менеджменту якості. В перспективі неминуче, оскільки все більше і більше конкурентів упроваджують системи менеджменту якості. В сучасних ринкових умовах компанія не може бути визнаним брендом на ринку, не володіючи при цьому бездоганною якістю своїх послуг.

8. Функціональне лідерство. Можливе, але вимагає значних інвестицій в НДДКР. В умовах, коли компанія тільки виходить із кризи, говорити про це передчасно. Необхідно більш повно використовувати поточні ресурси й технології, що забезпечують функціональне лідерство.

Найбільш ефективними в ситуації, що склалася, є такі стратегії:

1. Розширення на ринку: географічна експансія. Виходячи зі сприятливої ринкової ситуації, необхідно розвивати свою присутність на ринку Запоріжжя, Запорізької області та сусідніх областей (Дніпропетровської, Миколаївської).

1.1. Саме на ринку Запоріжжя та Запорізької області послуги компанії апріорі користуються найбільшим попитом і максимально відповідають потребам ринку.

1.2. Необхідно розширювати частку компанії на найбільш перспективних сегментах: житлове будівництво, промислово-складське будівництво, торговельно-розважальні комплекси.

2. Розвиток ринку. Необхідно використати передові технології, напрацювання та досвід для просування в області України та за її межі.

ДОДАТОК И

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ВИСНОВКІВ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі було досліджено бізнес-процеси авіадвигунобудівного підприємства ПАТ «Мотор Січ», вивчено практику впровадження інформаційної корпоративної системи, запропоновано оптимізацію бізнес-процесу та шляхи мінімізації ризиків виникнення проблем, пов'язаних зі зміною системи управління.

Проаналізувавши внутрішнє та зовнішнє середовище ПАТ «Мотор Січ» та зіставивши переваги й недоліки з можливостями і загрозами за допомогою застосування SWOT-аналізу, сформовано основні напрямки розвитку підприємства та основні проблеми, на які необхідно звернути увагу. Так, перспективним видом діяльності для ПАТ може стати робота на аутсорсинг із виготовлення запасних частин для двигунів зарубіжних виробників, а також здійснення ремонту авіадвигунів і наземної техніки.

У рамках курсової роботи було вивчено досвід впровадження корпоративної інформаційної системи SAP/R3. Основним ефектом від упровадження даної системи є збільшення обсягів реалізації та зниження собівартості реалізованої продукції. Було виявлено проблеми, пов'язані з упровадженням КІС, та причини їх виникнення. Головні проблеми, що виникають у ПАТ «Мотор Січ» при впровадженні інформаційних систем управління, пов'язані з неготовністю існуючої структури бізнесу та працівників до змін, що виникають при застосуванні інформаційних технологій.

У результаті оптимізації бізнес-процесу укладання угоди на поставку запасних частин ПАТ «Мотор Січ» має змогу отримати такі переваги:

– скорочення терміну обробки заявки від 60 до 10 робочих днів;

– скорочення кількості працівників, які задіяні в цьому процесі – з 21 до 8 чоловік;

– скорочення витрат на організацію процесу – з 460 до 245 грн (на 47%).

Ураховуючи попередню практику впровадження КІС на ПАТ «Мотор Січ», необхідною є мінімізація ризику виникнення проблем, що пов'язані з опором змінам із боку співробітників.

Для посилення мотивації до змін та з метою стимулювання активної участі персоналу в майбутніх змінах доцільно дотримуватися таких рекомендацій:

– постійно звертати увагу працівників на необхідність змін;

– пояснювати й ілюструвати за допомогою конкретних прикладів, яким чином будуть здійснюватися зміни та вдосконалювання;

– практикувати проведення занять і тренінгів із працівниками, які спрямовані на те, щоб розвивати їхні вміння та навички;

– нагороджувати тих працівників, які успішно виконують завдання;

– своєчасно виявляти й усувати фактори, які деморалізують і демотивують працівників і службовців.

Важливим етапом при оптимізації бізнес-процесу повинно бути чітке розмежування відповідальності. Посади працівників, які є відповідальними за хід певного процесу або його складової, повинні бути закріплені у відповідному стандарті підприємства.

У сучасних умовах посилення інтеграційних процесів довгострокові конкурентні переваги ПАТ «Мотор Січ» має змогу отримати лише при раціональному використанні внутрішніх ресурсів, ефективній та гнучкій взаємодії з факторами зовнішнього середовища за допомогою використання новітніх технологій виробництва та управління.

Додаток К

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ В СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016.102 с. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і	Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом

більше авторів	на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Бєліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/ упорядники	Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. Лодий П. Д.Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. Новицкий О. М.Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.

	Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особеннаячасть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст. 536. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. С. 530–543. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. *Урядовий кур'єр*. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. *Офіційний вісник України*. 2017. № 20. С. 136–141. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. *Баланс-бюджет*. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Стандарти	ДСТУ7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ :

	Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Частина видання: книги	Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль КонституционногоСудаУкраины в толкованиимеждународныхдоговоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	Антонович М. Жертви геноцидів першої половини XX століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою

	матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 4. С. 88–92. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: ґенеза і поняття. *Право України*. 2017. № 5. С. 71–79. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. *Юридичний вісник України.* 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronicstructureof 2H-SnSe2: abinitiomodelingandcomparisonwithexperiment. SemiconductorPhysicsQuantumElectronics&Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757 & (дата звернення: 15.11.2017). Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. *Юридичні науки.* Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf (дата звернення: 15.11.2017). Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. *Наука та інновації*. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

Навчально-методичне видання
(*українською мовою*)

Маркова Світлана Вікторівна
Бікулов Дамір Тагірович
Олійник Олександр Миколайович
Головань Ольга Олексіївна
Сухарева Катерина Володимирівна
Маказан Євгенія Василівна

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації
до підготовки та оформлення курсової роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Менеджмент»
освітньо-професійних програм
«Менеджмент міжнародного бізнесу», «Менеджмент організацій і адміністрування»

Рецензент *О. С. Верітова*
Відповідальний за випуск *Д. Т. Бікулов*
Коректор *О. М. Олійник*